

На основу Правилника о стицању истраживачких и научних звања („Сл. гласник РС“ бр. 80/2024, 70/2025) – Прилог 2. — Врста и квантификација индивидуалних научноистраживачких резултата – Друштвене науке: креирања и анализа ефеката јавних политика, Научно веће Института за упоредно право, на седници од 22.06.2026. године, донело је

ОДЛУКУ

ПРИХВАТА СЕ документ „Анализа испуњености препорука Комитета за права особа са инвалидитетом Уједињених нација у Републици Србији за период 2021-2025: Подизање свести; приступачност; ситуације ризика; једнако признање лица пред законом; приступ правди; лична покретљивост; слобода изражавања и мишљења; здравствена заштита; учешће у културном и спортском животу“, аутора Љубомира Тинтора и Ђорђа Тимотијевића, као студија и анализа јавне политике (M123).

Образложење

Љубомир Тинтор и Ђорђе Тимотијевић аутори су документа „Анализа испуњености препорука Комитета за права особа са инвалидитетом Уједињених нација у Републици Србији за период 2021-2025: Подизање свести; приступачност; ситуације ризика; једнако признање лица пред законом; приступ правди; лична покретљивост; слобода изражавања и мишљења; здравствена заштита; учешће у културном и спортском животу“. Научном већу је поднета молба да поменути документ буде прихваћен као студија и анализа јавне политике (M123), у складу са Правилником о стицању истраживачких и научних звања – Прилог 2. – Врста и квантификација индивидуалних научноистраживачких резултата – Друштвене науке: креирања и анализа ефеката јавних политика.

На основу наведеног, донета је Одлука као у диспозитиву.

ПРЕДСЕДНИК НАУЧНОГ ВЕЋА
Др Марио Рељановић

**АНАЛИЗА ИСПУЊЕНОСТИ ПРЕПОРУКА
КОМИТЕТА ЗА ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ УЈЕДИЊЕНИХ
НАЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД 2021-2025: подизање свести;
приступачност; ситуације ризика; једнако признање лица пред законом; приступ
правди; лична покретљивост; слобода изражавања и мишљења; здравствена
заштита; учешће у културном и спортском животу**

**мр Љубомир Тинтор
мр Ђорђе Тимотијевић**

Београд, децембар 2025.

Увод

Конвенција о правима особа са инвалидитетом представља први међународни уговор о људским правима који свеобухватно регулише права особа са инвалидитетом. Генерална скупштина УН усвојила је Конвенцију и пратећи Опциони протокол једногласно 13. децембра 2006. године. Након постизања потребног броја ратификација, оба инструмента ступила су на снагу у мају 2008. године. Република Србија потписала је Конвенцију и Опциони протокол у децембру 2007, а ратификовала их у мају 2009. године, чиме су ови међународни уговори постали саставни и обавезујући део унутрашњег правног поретка Републике Србије.

У складу са одредбама Конвенције и релевантним смерницама Уједињених нација, Република Србија је у мају 2012. године поднела Комитету за права особа са инвалидитетом Иницијални извештај о спровођењу Конвенције о правима особа са инвалидитетом. Комитет је 5. и 6. априла 2016. године размотрио овај извештај, узимајући у обзир и алтернативне извештаје Националне организације особа са инвалидитетом Србије (НООИС), припремљене у сарадњи са Центром за самостални живот особа са инвалидитетом Србије, доприносе канцеларије Заштитника грађана, као и извештаје из сенке других организација цивилног друштва. Након конструктивног дијалога са делегацијом Републике Србије, Комитет је 21. априла 2016. године усвојио Закључна запажања која садрже 32 препоруке упућене Републици Србији.

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог иницирало је припрему новог Извештаја о испуњености препорука из Закључних запажања Комитета Уједињених нација за права особа са инвалидитетом за Републику Србију из 2016. године, за период 2021-2025. године. Припрема овог извештаја започета је формирањем Радне групе Владе Републике Србије за израду Извештаја и одржавањем њеног првог састанка 29. октобра 2025. године. Циљ овог процеса био је свеобухватно сагледавање степена примене препорука Комитета, у складу са обавезама Републике Србије које произилазе из Конвенције о правима особа са инвалидитетом.

У циљу подршке Министарству за људска и мањинска права и друштвени дијалог, тим Института припремио је ову анализу, као основу за припрему Извештаја. Поред анализе докумената ресорних министарстава, тим Института за упоредно право спровео је додатне консултације и разговоре са кључним независним институцијама у области заштите права особа са инвалидитетом. Разговори су обављени са представницима Заштитника грађана, који се баве заштитом права особа са инвалидитетом и спровођењем независног механизма праћења Препорука Комитета УН о правима особа са инвалидитетом, као и са представницима Националног механизма за превенцију тортуре. Састанци су такође одржани и са представницима канцеларије Повереника за заштиту равноправности. Ове консултације допринеле су свеобухватнијем сагледавању примене препорука Комитета, нарочито у областима заштите од дискриминације, поступања у институцијама и поштовања људских права особа са инвалидитетом.

Такође, у процесу припреме ове анализе активно су укључене и организације особа са инвалидитетом која окупљају представнике организација особа са инвалидитетом из целе Србије. Разговори су обављени са представницима Националне организације особа са инвалидитетом (НООИС), као и савеза удружења особа са инвалидитетом, укључујући Савез слепих Србије, Савез глувих и наглувих Србије и Савез удружења за помоћ особама са церебралном и дечјом парализом Србије. Разговори су такође обављени са представницима Београдског удружења за помоћ особама са аутизмом и Удружења особа са инвалидитетом Београд. На овај начин, обезбеђен је партиципативни приступ и

интеграција искустава из праксе у анализу примене препорука Комитета. Овако конципиран процес израде анализе омогућио је прикупљање релевантних података из различитих извора, као и идентификацију кључних појава и преосталих изазова у спровођењу препорука Комитета УН за права особа са инвалидитетом у Републици Србији.

У оквиру ове анализе размотрена је испуњеност примене препорука Комитета УН о правима особа са инвалидитетом које се односе на следеће области Конвенције: подизање свести (члан 8), приступачност (члан 9), ситуације ризика и хуманитарне ванредне ситуације (члан 11), једнако признање лица пред законом (члан 12), приступ правди (члан 13), лична покретљивост (члан 20), слобода изражавања и мишљења и приступ информацијама (члан 21), здравствена заштита (члан 25) и учешће у културном и спортском животу, рекреацији и слободним активностима (члан 30).

Подизање свести (члан 8)

- 1. Комитет је охрабрио Србију да спроведе кампање подизања свести у сарадњи са и уз учешће особа са инвалидитетом и њихових организација ради промовисања вештина и талената ових особа (преорука из параграфа 16 Закључних опсервација). Ово је препорука коју би требало дугорочно и континуирано спроводити.*

Министарство просвете предузима активности које су усмерене на јачање свести о инклузивном образовању и промоцију једнаких могућности за децу са инвалидитетом. Организовани су бројни догађаји и кампање – скуп посвећен промоцији инклузивног образовања као и нових брендова ове врсте образовања (лого, слоган, слова, Инклузивни буквар), одржан у априлу 2024. године; двонедељна онлајн кампања у 20 јединица локалне самоуправе (октобар 2024) која је спроведена ради информисања грађана (пре свега родитеља) о мерама и активностима које општине/градови спровode кроз пројекат „Учимо сви заједно“ како би се унапредило инклузивно образовање.

У новембру 2024. године, уз подршку УНИЦЕФ-а и Делегације ЕУ у Србији, одржана је конференција о инклузивном образовању „Заједно за свако дете“, која је окупила преко 200 доносилаца одлука, образовних стручњака, наставника и представника академских и истраживачких организација, невладиних и међународних организација, као и децу и младе који су размењивали искуства и примере добре праксе инклузије из земље и иностранства.

Буквар инклузивног образовања је израђен 2024. године, превасходно са циљем промовисања поруке да је квалитетно само оно образовање у оквиру којег сва деца уче заједно у подржавајућем окружењу. Буквар инклузивног образовања чине слова више писама (српски језик, ћирилично и латинично писмо, писма осам језика националних мањина у Србији), пре свега како би он био прилагођен разноликостима деце и ученика у предшколским установама и школама, и подсетио на основне вредности инклузивног образовања. Буквар је припремљен у дигиталној и верзији за штампу, у приступачним аудио-видео формату, на знаковном језику, као и на Брајевом писму. доступан је у више писама, у приступачном аудио-видео формату, на знаковном језику, као и на Брајевом писму.

У септембру 2025. представљен је Национални извештај о инклузивном образовању у Републици Србији за период од 2022. до 2025. године, док се школе подстичу да кроз пројектне активности, тематске недеље и ваннаставне активности промовишу толеранцију, међусобно поштовање и прихватање различитости међу свим ученицима.

Министарство културе, установе културе и невладине организације доприносе подизању свести кроз различите пројекте – израду едукативних игара и публикација за децу, креативне радионице о раду са слепим и слабовидим особама, као и документарне и едукативне филмове који на иновативан начин приближавају јавности проблеме и потребе особа са инвалидитетом. Посебно се истичу програми који обрађују теме менталног здравља кроз филмске пројекције и панел-дискусије.

Завод за проучавање културног развоја организује едукације и јавне догађаје о приступачности. Активности ове установе доприносе препоруци Комитета да држава спроведе кампање подизања свести у којима би се активно промовисала позитивна слика о особама са инвалидитетом и њиховим вештинама и талентима.

Југословенска кинотека и Институт за ментално здравље покренули су пројекат који има за циљ промоцију очувања менталног здравља и дестигматизацију људи који пате од психичких тегоба. Пројекат за циљ има подизање свести о менталном здрављу, а основна идеја је да се путем филмова који обрађују поједине психопатолошке феномене широј публици представе интрапсихички конфликти главних јунака, чиме се омогућава едукација о душевној патњи и менталном здрављу.

Повереник за заштиту равноправности спроводи обуке друштвених актера ради подизања свести о томе да постоје различите врсте инвалидитета, будући да постоји једна стереотипна слика инвалидитета, у оквиру које се особама са инвалидитетом сматрају само корисници инвалидских колица. Повереник у својим годишњим извештајима обрађује питања везана за особе са инвалидитетом, уз истицање потребе за индивидуалним приступом и бољим разумевањем различитих облика инвалидитета.

Надлежне институције спровеле су низ мера ради подизања и јачања свести о положају и потребама особа са инвалидитетом, као и о различитим облицима инвалидитета, али је у такву врсту активности неопходно у већој мери укључити организације особа са инвалидитетом како би препорука била у целости испуњена.

Приступачност (члан 9)

2. Комитет је препоручио Србији да развије свеобухватан план за обезбеђивање приступачности и за отклањање постојећих баријера, промовише универзални дизајн и приступачност за све објекте, јавне сервисе и јавни превоз, као и информације и комуникације (преорука из параграфа 18 Закључних опсервација). Апострофирао је јачање система надзора и поштивање санкција за случај непоштовања стандарда приступачности, развијање базе података о приступачности, повећање броја садржаја са титловима и преводом на знаковни језик у медијима.

Свеобухватна процена стања у различитим секторима приступачности открива значајне позитивне помаке и дубоко укоренење системске недостатке.

Сектор образовања поседује посебно детаљну и обимну статистику о приступачности. Подаци показују да је извршен одређени инфраструктурни напредак, али са јасним ограничењима. Најбољи резултати забележени су у погледу приступачности улаза, где је укупно: 82% средњих стручних школа, 75% основних школа, 77% гимназија опремљено прилагођеним приступом. Такође, систем ЈИСП омогућава бољи надзор и прикупљање података. позитиван тренд у погледу спољне приступачности не прати приступачност у самим објектима. приступачни тоалети постоје у нешто више од 40% школа, што значи да више од половине образовних установа не задовољава ни минималне стандарде за самостално коришћење простора. Подаци о приступачности ходника и учионица (70–90% у зависности од нивоа образовања) указују на то да школе често улажу у простор који је највидљивији, док критични функционални сегменти остају недовољно усклађени са потребама ОСИ. Посебно неповољан индикатор је чињеница да је стопа доступности лифтова испод 50%, што суштински онемогућава кретање у вишеспратним школама и посебно погађа ученике са моторичким инвалидитетом. Из ових разлога образовни сектор остаје инфраструктурно непотпун: непостојање адекватних тоалета, ограничена

вертикална доступност и неравномерна расподела улагања показују да је приступачност често последица пројектних иницијатива, а не системске стратегије.

Установе социјалне заштите за смештај особа са инвалидитетом показују релативно добро стање: приближно 80% има приступне рампе, а 100% опремљено је прилагођеним тоалетима и руковатима. Ово указује на то да је овај сектор био у значајној мери предмет инфраструктурних инвестиција и редовног мониторинга. У области социјалне заштите уочена је јако неповољна ситуација у приступачности Центара за социјални рад, рад, који имају кључну улогу у остваривању права особа са инвалидитетом. Према доступним подацима: 123 од 171 центара има приступачно приземље, али само 83 од 171 има рампу, што значи да је скоро половина ових установа физички недоступна. Ови подаци су посебно забрињавајући јер центри за социјални рад представљају прву институцију којој ОСИ приступају ради остваривања услуга.

У области здравства направљен је значајан напредак, јер сви домови здравља и амбуланте имају приступачне физичке прилазе. Велики број специјализованих института је такође физички приступачан. Значајан део здравствених установа сарађује са удружењима особа са инвалидитетом како би обезбедиле приступачност. Ово је важан корак ка инклузивнијем пружању услуга. Приступачност здравствених услуга особама са инвалидитетом показује побољшања, али и даље постоји простор за унапређење. Важно је истаћи да постоји солидан број здравствених установа које нису само препознале потребу за приступачношћу, већ су предузеле и конкретне кораке како би је оствариле. То укључује рампу, прилагођавање улаза, унутрашњости, лифтова, паркинг места, платформи, пасарела, колица, медицинске опреме и услуга, као и различите процедуре. У сарадњи са УНДП-ом спроведен је пројекат „Приступачност здравственог и правосудног система особама са инвалидитетом“ на овај начин први пут је направљена свеобухватна анализа приступачности, што омогућава системско планирање мера.

Ипак, према извештајима Повереника за заштиту равноправности, и поред оствареног напретка, сектор здравства и целини представља један од мање приступачних система у погледу физичке приступачности. Овај проблем није ограничен на неколико установа, већ има системски карактер и обухвата све нивое здравствене заштите — примарни, секундарни и терцијарни. Највећи број притужби Поверенику које се односе на приступачност, а које се понављају из године у годину, долази управо из области здравства.¹ Те притужбе редовно указују на непостојање рампи или њихову неприкладност. У многим случајевима физичка препрека је таквог типа да потпуно онемогућава улазак у установу за особе које користе инвалидска колица или ходају уз помагала.² Разноликост типова здравствених установа, указује на потребу за холистичким приступом прилагођавању различитих нивоа здравствене неге. Микробиолошке лабораторије често нису прилагођене особама са инвалидитетом. Још израженији проблем представља непостојање прилагођених тоалета, који су у бројним домовима здравља и болницама или недоступни или их уопште нема.³ Додатни проблеми постоје у специјалистичким службама, где архитектонска решења често не омогућавају приступ медицинским апаратима (као што су радиолошки уређаји, физикална терапија, дијагностичка опрема). Ово за последицу има чињеницу да пацијенти са инвалидитетом не могу равноправно користити ни оне услуге које се највише тичу њиховог здравственог

¹ Посебан извештај Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији особа са инвалидитетом 2025, стр.12.

² *Ibid.*

³ Интервју са представницима НООИС-а.

стања, чиме је нарушено њихово право на највиши могући ниво здравља. Проблеми су посебно изражени у бањским и рехабилитационим центрима, иако би управо ове установе требало да буду у потпуности прилагођене кретању и коришћењу помагала. Искуства многих особа са инвалидитетом показују да базени и пратећи објекти немају приступачне улазе, платформе, рукохвате нити адекватне тоалете. Главни узрок оваквог стања је одсуство јединствене, обавезујуће контроле инфраструктурне приступачности у здравству.⁴ За разлику од образовања, где постоји ЈИСП и више нивоа извештавања, здравствени сектор нема централизовану базу података о стању приступачности, редован надзор или инспекцијски механизам, стандарде контроле који би били обавезни за све здравствене установе, план постепене адаптације постојећих објеката. Тако систем функционише на основу *ad hoc* интервенција, које најчешће следе након притужбе или медијског притиска, а не као последица системског планирања. Ово доводи до неуједначене праксе: поједине установе врше адаптације у складу са сопственим капацитетима, док многе друге годинама остају потпуно недоступне.

У Мишљењу Заштитника грађана које је упућено Министарству здравља 30.10.2025. истиче се да више од трећине здравствених установа из Плана мреже здравствених установа немају на својим паркиралиштима обезбеђена места за паркирање особа са инвалидитетом, што отежава приступ објекту здравствене заштите, а самим тим и приступачност здравствене заштите. Због тога је Заштитник грађана препоручио Министарству здравља да предузме мере и обезбеди да све здравствене установе из Плана мреже здравствених установа обезбеде и обележе прописан број места за паркирање особа са инвалидитетом.⁵

У сарадњи са УНДП-ом Министарство правде је спровело поменути пројекат приступачности правосудног система. На плану физичке приступачности, Министарство правде примењује Правилник о техничким стандардима за објекте, па новоизграђене установе у Нишу, Новом Саду и Убу имају приступне рампе, као и планиране реконструкције у Београду и Сомбору. Усвајање програма родно одговорног буџетирања за 2025–2027. годину, који предвиђа средства за најмање пет годишњих пројеката адаптације објеката правосуђа, указује на институционализован приступ приступачности. Иако се физичка приступачност нових објеката унапређује, постојећи правосудни објекти у великој мери остају неприступачни или делимично приступачни, што је у супротности са препорукама Комитета да се на све објекте мора применити универзални дизајн. Одсуство јединственог система мониторинга приступачности и даље представља структурни проблем.

Сектор саобраћаја у Србији показује одређене напретке. Најуспешнији пример системски планиране и квалитетно реализоване приступачности представља железнички саобраћај, нарочито на модернизованој релацији Београд–Нови Сад–Суботица. Новоизграђене станице на овој траси садрже нивелисане пероне, приступачне прилазне стазе, лифтове, тактилне траке за следе и слабовиде, приступачне тоалете и свеобухватну визуелну и звучну сигнализацију. Ови стандарди нису накнадно додати, већ су интегрисани у сам пројекат модернизације, што омогућава усклађеност са принципима универзалног дизајна и представља један од ретких примера у Србији где приступачност функционише у пракси онако како је прописана у закону. Ваздушни саобраћај представља пример стабилне нормативне усклађености са европским регулативама о

⁴ Интервјуи са представницима Савеза особа са инвалидитетом.

⁵ Заштитник грађана, Мишљење упућено Министарству здравља, дел. бр. 30290 од 30.10.2025.

правима путника са инвалидитетом. Обавезе пружања помоћи путницима, од тренутка доласка на аеродром до укрцавања у авион, прописане су и у значајној мери примењују се у пракси. Систем надзора, поступци и стандарди подршке организовани су на начин који ретко налазимо у другим подсекторима саобраћаја. У сектору саобраћаја јавни градски превоз и међуградски превоз и даље остаје један од најпроблематичнијих сегмената са становишта свакодневне мобилности особа са инвалидитетом. Према извештајима Повереника за заштиту равноправности, ова област бележи стабилно висок број притужби које указују на структурне проблеме,⁶ велики број аутобуса није приступачан или има неисправне рампе, стајалишта су неретко неприлагођена, а аудио и визуелна најављивања редовно изостају. Због тога корисници инвалидских колица и друге групе ОСИ често не могу да уђу у возило или да се безбедно крећу до стајалишта. Недостатак адекватне инфраструктуре, неуједначени стандарди, одсуство санкција за превознике и недовољна обука возача доводе до тога да међуградски превоз постаје један од главних извора свакодневних баријера и ограничене социјалне укључености.

У сектору културе постоје одређени напреси, постоји тенденција унапређивање физичке и програмске приступачности. Као пример добре праксе физичке приступачности могу се навести Народни музеј, Музеј афричке уметности у Београду у коме је приређена и изложба прилагођена слепим и слабовидим особама. Сprovedено је свеобухватно истраживање приступачности установа културе, које обухвата архитектонско-урбанистичке услове, прилагођене културне садржаје, комуникацију, опрему и инклузивне политике установа, укључујући запошљавање особа са инвалидитетом и обуку запослених. Истраживање се односи на све врсте инвалидитета и идентификује кључне изазове и приоритете за унапређење приступачности појединачних установа. Креиране су обимне базе података о приступачности позоришта, музеја, галерија, биоскопа, архива и библиотека, које се ажурирају једном годишње. Поред тога, спроводи се континуирана едукација запослених о стандардима приступачности у култури.⁷ У области културе Повереник за заштиту равноправности је примио већи број притужби поводом неприступачности установа културе попут градских библиотека низа музеја и биоскопа. Ово је посебно проблематично јер културни садржаји нису само простор за забаву, већ и за образовање, друштвену интеграцију и учешће у јавном животу, што их чини кључним елементом ширег концепта инклузије. Најчешћи проблеми тичу се неприступачних улаза у биоскопе и музеје, где архитектонске баријере попут степеница без рампи, уских врата, непостојања платформских лифтова и неприлагођених прилазних стаза системски онемогућавају приступ особама са инвалидитетом.⁸ У великом броју установа, улазни простор није довољно широк да би омогућио пролазак колица, а често се дешава и да се рампа формално постави, али без одговарајућег нагиба или проширеног подручја за маневрисање. Музеји, као установе које захтевају континуирано кретање кроз простор, додатно су оптерећени тиме што унутрашњост изложбених сала не прати логичан, приступачан ток кретања, честе су уске пролазне зоне, неприлагођене висине постамената или недостатак места за одмор. Позоришта представљају посебан изазов јер се приступачност односи на два нивоа: улаз у објект и улаз на саму сцену или у гледалиште.⁹ Ови недостаци доводе до структурне дискриминације.

⁶ Интервју са представницима НООИС-а.

⁷ *Ibid.*

⁸ Посебан извештај Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији особа са инвалидитетом 2025, стр.52.

⁹ *Ibid.*

Сектор спорта у Србији карактерише неуједначен приступ док су поједине локалне самоуправе уложиле значајне ресурсе у развој потпуно приступачних спортских центара, целокупна инфраструктура у држави и даље показује велике недостатке. Нови објекти у Жабљу (2021), Врњачкој Бањи (2022), Куршумлији (2023) и Крушевцу (2025) представљају позитивне примере модерне спортске инфраструктуре, у којој су рампе, приступачне свлачионице, прилагођени тоалети, простор за кретање колица и приступачне трибине део унапред пројектоване архитектуре. Ови објекти показују шта је могуће када је приступачност интегрални део планирања, а не каснија интервенција. Већина спортских установа у Србији изграђена је пре неколико деценија, у периоду када стандарди приступачности нису били део техничких прописа. Као резултат, садашње стање карактерише велики број старих сала, терена, базена и стадиона који немају основне елементе приступачности. У многим објектима недостају рампе, прилагођене свлачионице и тоалети, а трибине су недоступне или опасне за кретање. Овакво стање посебно ограничава спортске активности особа са инвалидитетом, али и њихово присуство као публике. Кључни проблем лежи у недостатку адаптације старих спортских објеката. Иако су нове инвестиције важне, оне чине само мали део укупне инфраструктуре.

Физичка приступачност у Србији показује снажне контрасте. Подаци јасно указују да проблем није недостатак стандарда већ недостатак систематичне примене, координације, финансијског планирања и надзора. Унапређењу физичке приступачности би значајно допринело да се Закон о планирању и изградњи¹⁰ измени у делу о главном грађевинском плану, тј. да елаборат о приступачности буде његов саставни део и да то буде услов за добијање грађевинске дозволе, али овакве иницијативе су за сада без јасних и конкретних разлога нису прихваћене од стране надлежног министарства.

Дигитална приступачност представља једну од области у којој је неопходна потреба за системским унапређењем, иако су у овој области видљиви поједини позитивни помаци. Приступачност дигиталних услуга од „кључног значаја у савременом друштву“, посебно у контексту све веће ослоњености на е-управу, електронске медије, информационе платформе и онлајн јавне услуге. Ово показује да је на нормативном и политичком нивоу свест о важности дигиталне инклузије висока.

У периоду 2021-2025. посебно значајан напредак је у области образовања, где је информациона приступачност релативно висока. Само у 2023/24. години обезбеђено је 2.277 прилагођених уџбеника а у 2025/26. години 1.684 јединице, опремљена су четири ресурсна центра са 3.115 артикала, а 1.353 ученика користи различите асистивне уређаје. Годишње се издваја преко 20 милиона РСД за уџбенике у приступачним форматима, што представља важан помак у области информационе приступачности. Такође, успостављена је веб-платформа ресурсних центара (ЗУОВ), која је посебно значајна јер пружа информације о доступним асистивним технологијама, али и омогућава комуникацију са родитељима.

На пољу информационе приступачности у области правде, значајан напредак представља унапређење платформе „Искључи насилје“, која садржи материјале на српском и енглеском знаковном језику без накнаде, у складу са стандардима Комитета. У области

¹⁰Службени гласник РС, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023 и 91/2025.

јавног информисања као напредак се може навести обавеза јавних медијских сервиса да производе садржаје у приступачним форматима. Као пример добре праксе дигиталне приступачности можемо навести сектор за ванредне ситуације јер су приручници у овој области израђени у више формата уз аудио верзије и материјале у Брајевом писму. Ово је пример да систем може произвести и сложене, приступачне информационе ресурсе када постоји политичка воља, технички капацитет и институционална координација.

Иако се препознаје значај дигиталне приступачности, уочљиво је да је она недовољно развијена. Најозбиљнији проблем је што информације о правима, процедурама и јавним услугама готово уопште нису доступне у форматима „лаким за разумевање“, намењеним особама са интелектуалним потешкоћама. Постојећи материјали су фрагментарни, углавном израђени од стране НВО, а институције системски не обезбеђују приступачне верзије докумената. постоје „различите препреке“ у остваривању права, иако су дигитални канали формално доступни. То се односи на: неусклађене платформе, техничку некомпатибилност са софтверима за читаче екрана, недостатак стандарда за лако разумљиве формате, непостојање универзалног дизајна у креирању услуга. Проблем је и то што не постоји јединствена државна обавеза да дигитални садржаји буду у стандардизованим приступачним форматима. Приметна је неусклађеност техничке опреме за комуникацију. Чак и сектор железнице који је иначе препознат као пример добре праксе нема у потпуности развијену дигиталну приступачност, јер технологија опреме на каналима информисања не омогућава да се информације конвертују у језике приступачне особама са инвалидитетом. Кроз интервјуе са савезима особа са инвалидитетом истакнути су недостаци у коришћењу дигиталних услуга банака, где су честе ситуације у којима не постоји јединствени приступ за слепе особе, не омогућава се употреба факсимила, особе са инвалидитетом се упућују да ангажују посредника иако имају капацитет да поступају самостално.¹¹ Не постоје централни подаци о томе у којој мери су државне институције, локалне самоуправе и јавне службе заиста усклађене са обавезама из области ИКТ приступачности.¹² Истовремено, велики број ресурса нема никакве информације о утрошеним средствима намењеним дигиталној приступачности, што указује на низак ниво транспарентности и одсуство јасних механизма одговорности. Што се тиче препоруке превођења медијског садржаја на знаковни језик и титловање, ову обавезу испуњавају само јавни медијски сервис Србије и РТВ.

Системска анализа приступачности у Србији показује да су мере фрагментиране, недовољно координисане и без јасних институционалних обавеза, што захтева доношење Националног плана приступачности са прецизним роковима, носиоцима обавеза и мерљивим индикаторима. Приоритет је обавезна примена универзалног дизајна у свим новим објектима, јавним услугама и ИКТ решењима, како би се спречило стварање нових баријера. Посебна пажња мора бити усмерена на физичку приступачност у здравству, култури и образовању, где су највећи системски пропусти. Дигитална приступачност мора бити усклађена са WCAG 2.1 AA стандардима, уз редован мониторинг и годишње извештавање.

У области приступачности Србија има значајне секторске успехе (образовање, железница, нормативни оквир, делови социјалне заштите). Ипак, систем има значајне структурне недостатке, посебно јер није донета национална стратегија

¹¹ Интервју са представницима Републичког савеза слепих и слабовидих особа; Посебан извештај Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији особа са инвалидитетом 2025, стр. 53.

¹² *Ibid.*

приступачности, примена постојећих стандарда није уједначена, а дигитална и информациона приступачност такође нису недовољно развијене. Због тога се може закључити да су препоруке Комитета у овој области делимично испуњене с тим што постоји тенденција континуираног напретка, али је потребна бржа прогресија.

Ситуације ризика и хуманитарне ванредне ситуације (члан 11)

3. *Комитет је препоручио Србији да усвоји потпуно приступачну и свеобухватну стратегију за ванредне ситуације, протоколе и приступачне информационе услуге, укључујући СМС апликације за упозорење и приручнике на знаковном језику и Брајевом писму (препука из параграфа 20 Закључних опсервација). Такође је препоручио примену стандарда приступачности и универзалног дизајна приликом реконструкција после природних катастрофа.*

У протеклој деценији Република Србија је значајно унапредила систем смањења ризика од катастрофа и поступање према особама са инвалидитетом (ОСИ), у тесној сарадњи са Националном организацијом особа са инвалидитетом (НООИС). Након преузимања Сендаи оквира за смањење ризика од катастрофа 2015–2030, Србија је ускладила законодавство, стратегије и планска документа са међународним стандардима и препорукама ЕУ, УНДРП (Канцеларија Уједињених нација за смањење ризика од катастрофа) и НООИС-а.

Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама из 2018. године, донетим уз активно учешће НООИС-а, ојачан је систем превентивне заштите од катастрофа, а нарочито када су у питању ОСИ. Нова Стратегија смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама 2025-2030. је у фази усвајања (очекује се да ће бити усвојена заједно са акционим планом 2026-2030 у првој половини 2026. године), и усклађена је са УН Сендаи смерницама. Уз то, у њу су инкорпорисани мишљења и препоруке ЕК, УНДРП и НООИС-а.

Сва национална планска документа — процене ризика и планови заштите и спасавања — обухватају процедуре за ОСИ, а јавни објекти су обавезни да имају планове евакуације. Електронска платформа за пренос хитних информација грађанима у случају најаве или појаве опасности од елементарне непогоде или техничко-технолошке несреће која може угрозити безбедност, живот и здравље људи, материјална и културна добра или животну средину у већем обиму, покренута је у септембру 2024. године. Платформа је креирана како би грађани били благовремено, ефикасно и потпуно информисани о потенцијално опасним ситуацијама. Пренос хитних информација подразумева слање упозорења грађанима на подручју на којем постоји опасност од елементарне непогоде или техничко-технолошке несреће путем једнократних СМС порука од стране мобилних оператера, објављивање обавештења од стране телевизијских/радио станица и јавног предузећа за путеве, као и постављање обавештења на званичној web презентацији МУП-а и надлежних органа са препорукама и мерама. У наредном периоду, планирано је да Министарство информисања и телекомуникација и Министарство унутрашњих послова наставе са интензивним радом на даљим унапређењима система тиме што ће бити уведено и обавештавање грађана путем CBS (Cell Broadcast System) поруке. Циљ је да Република Србија уведе паралелне системе обавештавања (СМС и CBS), чиме би ушла у групу од свега неколико држава у Европи које имају оба начина упозоравања јавности.

Сектор за ванредне ситуације је у сарадњи са ОЕБС-ом и НООИС-ом ажурирао приручнике за понашање у ванредним ситуацијама, укључујући аудио и Брајево издање, а 2025. године НООИС издаје и Водич за ватрогасно-спасилачке јединице о поступању према ОСИ. Водич је израђен уз стручну подршку Сектора за ванредне ситуације МУП-а, а у склопу пројекта Мисије ОЕБС-а у Србији који је финансијски подржала Влада Шведске. Водич је дистрибуиран свим ватрогасно-спасилачким јединицама на територији Републике Србије, добровољним ватрогасним друштвима, као и Горској служби спасавања и Црвеном крсту Србије.

Такође, развијен је водич „Инклузивне процедуре за смањење ризика од катастрофа”. Водич на систематичан начин дефинише механизме за повезивање штабова за ванредне ситуације јединица локалних самоуправа са организацијама особа са инвалидитетом (ООСИ) кроз све фазе управљања ванредним ситуацијама – од припреме и приправности, преко реаговања, до фазе опоравка. Водич се, са једне стране, користи за едукацију особа са инвалидитетом о поступању у ванредним ситуацијама, изради персонализованих евакуационих планова (ПЕП) и припреми личних торби за хитне случајеве (GO-BAG), док са друге стране представља материјал за обуке начелника и чланова штабова за ванредне ситуације, као и за развој компетенција и процедура у вези са инклузивним деловањем током евакуације, збрињавања и опоравка. Овај документ формализује и подстиче оперативно повезивање представника ООСИ са штабовима за ванредне ситуације кроз стручно-оперативне тимове, омогућавајући директно учешће особа са инвалидитетом у планирању, одлучивању и реализацији мера заштите и спасавања. Водич је израђен у оквиру пројекта „Јачање равноправности, права и инклузивних акција” који, уз подршку Глобалног фонда за ОСИ, спроводе Развојни програм Уједињених нација (UNDP), Популациони фонд УН (UNFPA) и UN Women.

У области социјалне заштите, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања редовно планира и опредељује средства установама социјалне заштите за опремање и одржавање објеката као вид подршке за достизање прописаних стандарда квалитета.

Све наведене активности унапредиле су инклузивност система заштите и спасавања и обезбедиле да особе са инвалидитетом буду равноправно укључене у превенцију, реаговање и опоравак у ванредним ситуацијама. Следствено томе, закључује се да је препорука у великој мери испуњена.

Једнако признање лица пред законом (члан 12)

4. *Комитет је препоручио Србији да усклади своје прописе са Конвенцијом, у смислу да замени режим одлучивања за друго лице режимом одлучивања уз помоћ другог лица, који поштује личну аутономију, вољу и опредељење, и да успостави транспарентан заштитни механизам. Комитет надаље препоручује да држава чланица обезбеди обуку, уз консултације и укључивање особа са инвалидитетом, организација које их представљају и омбудсмана, на националном, регионалном и локалном нивоу, за све актере, укључујући државне службенике, судије, социјалне раднике, у вези са признавањем правне способности особа са инвалидитетом и добре праксе у одлучивању уз помоћ другог лица.*

Породични закон још увек предвиђа могућност потпуног и делимичног лишења пословне способности особе са инвалидитетом, што није у складу са чланом 12 Конвенције. Не постоје, такође, ни правни инструменти за одлучивање уз подршку другог лица.

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, за период од 2020. до 2024. године, посвећује велику пажњу обезбеђивању права особа са инвалидитетом на пословну способност. Обезбеђено уживање права особа са инвалидитетом на пословну способност и породични живот на равноправној основи са другима и ефикасна заштита од дискриминације, насиља и злостављања били су постављени као посебни циљ 2 ове Стратегије. Стратегија је предвиђала да ће се овај посебни остварити реформом законског оквира у области пословне способности која обезбеђује да особе са инвалидитетом уживају сва права на равноправној основи са другим грађанима и успостављање система одлучивања уз подршку који замењује старатељску заштиту.

Известан напредак у том смеру је већ постигнут, мада је и даље испод циљаних вредности. Према *Финалном извештају за спровођење Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2020-2024*, број лица којима је враћена пословна способност је увећан за 15% на годишњем нивоу, што је изврстан напредак, али је испод циљане вредности од 60% у последњој години стратегије.

Потпуно уживање пословне способности представља и посебан циљ 2 Стратегије унапређења особа са инвалидитетом за период 2025-2030. године. У Стратегији је истиче да особе са инвалидитетом су, услед рестриктивних мера, попут института лишења пословне способности ограничене у пуном уживању грађанских права. У том смислу у Стратегији се констатује да је неопходно да се измени законска регулатива и обезбеде сервиси подршке који ће омогућити особама са инвалидитетом да остваре своје пуне потенцијале и потребе у одлучивању о сопственом животу и активностима, заснивању породице, одржавању партнерских односа и породичног живота као и коришћењу родитељског права.¹³

Министарство за породицу и демографију почело је да разматра могуће измене и допуне Породичног закона ради укидања потпуног старатељства и замене режима пуног лишења пословне способности са режимом ограниченог лишења пословне способности, при чему би се при стављању у режим ограниченог пословне способности означиле само ограничене области у којима се лице лишава пословне способности, као и увођење института одлучивања уз подршку.

Имајући у виду наведене податке, може се закључити да иако је проблем лишења пословне способности особа са инвалидитетом препознат у стратешким документима Владе Републике Србије, препорука из параграфа 22 Закључних опсервација Комитета за права особа са инвалидитетом упућених Републици Србији још увек није спроведена па је неопходно интензивирати напоре за спровођење ове препоруке.

Приступ правди (члан 13)

¹³ Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. Године, *Службени гласник РС*, број 6 од 21. јануара 2025.

5. *Комитет је препоручио Србији да предузме кораке у циљу осигурања несметаног и недискриминаторског приступа правди тако што ће обезбедити процедуралне и узрасту особе примерена прилагођавања на основу слободног избора и опредељења особа са инвалидитетом, као и да у вези с тим установи заштитне механизме. Комитет је такође истакао потребу усвајања мера у циљу обезбеђења приступа глувих особа грађанским парницама једнако као и другима. Комитет је препоручио Србији да преиспита свој Кривични законик како би осигурала да поступци, санкције и обезштећења жртвама са инвалидитетом буду усклађена са Конвенцијом.*

У претходном извештајном периоду (2016-2020), Кривични законик измењен је у складу са препорукама Комитета. У том смислу, кривичне санкције за кривично дело "обљуба над немоћним лицем" из члана 179. Кривичног законика изједначене су са кривичним санкцијама из члана 178. Кривичног законика за кривично дело "силовање".

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, за период од 2020. до 2024. године посветила је велику пажњу обезбеђивању права особа са инвалидитетом на приступ правди и правично суђење особа са инвалидитетом на равноправној основи са другим грађанима. Предвиђено је да се унапреди приступ правди особама са инвалидитетом кроз обезбеђивање приступачности зграда правосудних органа и примену одговарајућих асистивних технологија или других видова подршке у судским поступцима, чиме се обезбеђује да особе са инвалидитетом имају једнаке могућности у остваривању и заштити повређених.

Унапређење услова за остваривање права на приступ правди и правично суђење особама са инвалидитетом на равноправној основи са другим грађанима представља такође једну од мера Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом за период 2025-2030. Ова мера предвиђена је у оквиру посебног циља 3: Равноправно учешће особа са инвалидитетом у свим сегментима у животу заједнице. Овом мером предвиђа се рад на унапређењу компетенција запослених у правосуђу за комуникацију и сарадњу са особама са инвалидитетом као странкама у поступку кроз континуирану едукацију, што би требало да обезбеди да особе са инвалидитетом могу равноправно да остваре своја права пред правосудним органима. Предвиђа се такође унапређење компетенција запослених у правосуђу за вођење поступка у коме је учесник особа са инвалидитетом кроз развој вештина комуникације, унапређење знања о врстама инвалидитета, специфичним потребама и начину функционисања особа са инвалидитетом.

Током 2022. године, у оквиру пројекта *Видео комуникациона услуга као корак ка уклањању невидљивих баријера у приступу правди за жене жртве насиља које су глуве или наглуве*, у свих 66 основних судова у Србији обезбеђени су таблет-уређаји који омогућавају коришћење сервиса видео-тумача знаковног језика (за глуве и наглуве особе, укључујући жене жртве насиља, путем Националног центра за тумачење знаковног језика).¹⁴ Услуга функционише онлајн преко Националног центра за превод српског знаковног језика. На пример, уколико глува особа дође на суд и жели да добије информације или нешто пријави, судски службеник задужен за таблет контактира преводиоца за српски знаковни језик у Националном центру за превод српског знаковног језика, који преводи комуникацију између глуве особе и представника суда.

На овај начин развијен је специјализован видео-комуникациони сервис, који је заснован на принципима приступачности и разумевања интерсекционалности родног и

¹⁴ Пројекат је реализован у сарадњи са UN Women Србија и Министарством правде Републике Србије и финансиран је уз подршку Амбасаде Норвешке у Београду.

инвалидитетског искуства. Развијене су такође стандардизоване процедуре поступања у случајевима када се жртва изјашњава знаковним језиком, у складу са одредбама Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (тзв. Истанбулска конвенција, 2011).¹⁵ Само неколико година касније, међутим, појавио се проблем одрживости ове услуге у основним судовима у Србији. У време припреме овог извештаја, само неколико основних судова наставило је да користи овај видео-комуникациони сервис за глуве и наглуве жене жртве насиља. Разлог за то је недостатак континуиране обуке за запослене у судовима, као и застарела технолошка опрема (таблета), коју је потребно правовремено обнављати, уз улагање одговарајућих финансијских средстава, како би могла да несметано функционише.

Имајући у виду наведене податке, може се закључити да су надлежни органи предузели одређене мере на спровођењу препорука из параграфа 24 Закључних опсервација Комитета за права особа са инвалидитетом Републици Србији, али је неопходно наставити и интензивирати рад на спровођењу ових препорука.

У претходном извештајном периоду (2016-2020), Кривични законик измењен је у складу са препорукама Комитета.

Лична покретљивост (члан 20)

19. Комитет је препоручио Србији да усвоји универзално применљиве мере, уједначи курсеве обуке за знаковни језик за глуве и наглуве особе и тим особама омогући полагање возачких испита без ограничења на основу оштећења (препука из параграфа 42 Закључних опсервација). Такође је препоручио да држава предузме мере како би слепим и слабовидим особама олакшала приступ обученим псима водичима.

Током 2023. године, по први пут је уведен у употребу уџбеник на српском знаковном језику, што представља значајан корак ка обезбеђивању образовања деце која су глува или наглува на њиховом матерњем језику. У априлу 2024. године основан је Национални преводилачки центар за српски знаковни језик, који пружа услуге превођења, укључујући и онлајн услуге, у континуитету од 24 часа дневно, 365 дана у години. Ови кораци указују на почетак институционализације приступачности за глуве и наглуве особе.

Позитивни прописи у Републици Србији формално омогућавају глумим и наглумим особама полагање возачких испита. Члан 6, став 2 Правилника о здравственим условима које мора да испуни кандидат за возача предвиђа да се и потпуно глуве особе сматрају способним за управљање моторним возилима, под условом да функционално компензују постојеће оштећење. Међутим, у пракси, остваривање овог права је значајно ограничено услед недостатка ауто школа са обученим инструкторима способним за комуникацију са глумим и наглумим лицима. Упркос постојању релевантног законодавног и институционалног оквира, српски знаковни језик у пракси још увек није у потпуности интегрисан у систем образовања деце која су глува или наглува. У Србији је број званично активних тумача српског знаковног језика веома мали, знатно испод међународних стандарда и не задовољава потребе глумих и наглумих особа.

Иако постоји Закон о кретању уз помоћ пса водича од 2015. године, према подацима Савеза слепих и слабовидих јасно је да у Републици Србији постоји занемарљив број обучених паса и да не постоје центри за обуку паса водича, сходно томе број људи који у

¹⁵ Савет Европе, *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence* ("Istanbul Convention"). Отворена за потписивање 11 маја 2011, ступила на снагу 1 августа 2014.

практици имају пса водича је веома мали. Иако теоретски закон дозвољава приступ јавним просторима и превозу уз пса водича, у пракси још постоје значајне препреке приступачности оличене у инфраструктурним проблемима, недовољној информисаности, недоследној примени закона, недостатаку надзора и недовољној свести друштва о корисности пса водича.

Србија је делимично испунила препоруке Комитета кроз усвајање релевантних закона, (Закон о кретању уз помоћ пса водича¹⁶ и Закона о употреби знаковног језика¹⁷) оснивање Националног преводилачког центра и формално уклањање ограничења у вези са полагањем возачких испита за глуве и наглуве особе. Међутим, примена ових мера у пракси је ограничена, будући да постоје системски и структурни недостаци.

Слобода изражавања и мишљења и приступ информацијама (члан 21)

20. Комитет је препоручио Србији да предузме кораке ради оснивања националног тела за Брајево писмо и обезбеди стварање стандардизованог Брајевог писма на српском језику (преорука из параграфа 44 Закључних опсервација).

Правни оквир у Србији обезбеђује широк спектар мера које гарантују приступачно информисање за особе са инвалидитетом. Закон о јавном информисању и медијима, Закон о електронским медијима (оба усвојена 2023. године) и Закон о јавним медијским сервисима (усвојен 2014. године и мењан и допуњаван у више наврата у периоду од 2015. до 2025. године) прописују обавезу државе и медијских пружалаца да омогуће доступност информација у прилагођеним форматима – знаковни језик, Брајево писмо, аудиоописи и друга технолошка решења. Медијски садржаји морају бити прилагођени особама са сензорним и интелектуалним инвалидитетом, а јавни сервиси су у обавези да недискриминаторно информишу све грађане, уз посебну подршку за ОСИ, укључујући и ослобађање плаћања таксе за јавни сервис (што је спроведено у пракси).

Упркос адекватном правном оквиру и препоруци Повереника за заштиту равноправности телевизијским медијским кућама са националном фреквенцијом да омогуће, у што већем обиму, емитовање садржаја у приступачним форматима особама оштећеног слуха односно вида, свега две телевизије са националном фреквенцијом (Радио телевизија Србије и Радио телевизија Војводине) емитују програм на знаковном језику, и то искључиво „Вести”.

Министарство правде ради на остваривању права посебно осетљивих група жртава родно заснованог насиља - глувих и наглувих особа и странаца, кроз обезбеђивање услова за остваривање физичке и информационе приступачности правосудних органа и прилагођавање услова у заводима за извршење кривичних санкција потребама ОСИ. С тим у вези, у априлу 2022. године ревидиран је и унапређен сајт Министарства правде „Искључи насиље“, у складу с новим прописима, пре свега Стратегијом за спречавање и борбу против родно заснованог насиља (2021-2025). Поједини делови информација на сајту преведени су на енглески и српски знаковни језик.

Уз подршку UN Women, Савеза глувих и наглувих Србије и Градске организације глувих Београда, 2021. године су на шалтерима за информације у свим основним судовима у Републици Србији уведени таблети преко којих, уз помоћ преводиоца за знаковни језик,

¹⁶ Службени гласник РС, бр. 29/2015.

¹⁷ Службени гласник РС, бр. 38/2015.

сви грађани могу добити потребне информације на језику који разумеју. Свака глува или наглува особа, успостављањем интернет везе са преводиоцем за српски знаковни језик, може да постави питање службенику на шалтеру информација суда, а службеник одговор упућује преводиоцу који преводи особи која је питање поставила. Упркос почетном успеху описане иницијативе, данас једино основни суд у Пожеги користи овај канал комуникације.

Правилник о сталним судским тумачима регулише ангажовање тумача и преводилаца, укључујући и тумаче за следе, глуве и неме особе, чиме се обезбеђује прилагођено учешће лица са инвалидитетом у судским поступцима.

Сматра се да Савез слепих Србије представља национално тело за Брајево писмо чије је оснивање Комитет препоручио.

Имајући у виду наведене податке, може се закључити да је препорука делимично испуњена. Правни оквир обезбеђује услове за приступачно информисање особа са инвалидитетом, а национално тело за Брајево писмо формирано је у оквиру Савеза слепих, али је потребно уложити даље напоре како би препорука била у потпуности испуњена у пракси.

Здравствена заштита (члан 25)

24. Комитет је препоручио Србији да спроведе национални план за унапређење развоја у раном детињству, унапреди компетенције и обезбеди обуку здравствених радника о нези особа са инвалидитетом, осигура приступачност здравствених установа и једнак приступ здравственој заштити особама са инвалидитетом, укључујући сексуално и репродуктивно здравље (препорука из параграфа 52 Закључних опсервација).

Министарство здравља интензивно ради на планирању боље доступности заштите сексуалног и репродуктивног здравља кроз циљано опремање постојећих капацитета специјализованим гинеколошким столицама (чији је број неопходно повећати у будућности) и едукацију запослених.

Успостављен је Регистар особа са инвалидитетом, док је Министарство здравља активно учествовало у изради Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025-2030. године. Закон о здравственој заштити је измењен и допуњен, а у току су и измене и допуне Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности.

Министарство здравља континуирано прати примену Правилника о ближим условима за примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама и активно сарађује са Националним механизмом за превенцију тортуре – Заштитник грађана.

Активности везане за здравствену заштиту особа са инвалидитетом спроводе се уз подршку и на основу идеја УНИЦЕФ-а, превасходно када је реч о интегрисању подршке раном развоју деце у постојеће здравствене установе за мајку и дете, увођењу савремених приступа у раду ради подршке раном развоју и јачању међусекторске сарадње.

Министарство здравља је усвојило измене и допуне Правилника о номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите и у њега уврстило нове

услуге везане за здравствену заштиту деце са тешкоћама и сметњама у развоју. Међу предвиђеним услугама издвајају се: скрининг развоја током редовних превентивних прегледа педијатара; детаљна функционална процена деце која показују развојна одступања; пружање интензивне индивидуализоване подршке детету и породици кроз породично оријентисане ране интервенције (ПОРИ) од стране тима Развојног саветовалишта Дома здравља и интерресорног ПОРИ тима (Правилник препознаје и пружање ПОРИ услуга у дому детета); услуге саветовања путем интернет и комуникационих технологија (видео саветовање и рад на даљину).

До сада је за пружање услуга подршке деци са тешкоћама и сметњама у развоју и њиховим породицама обучено око 500 професионалаца, од којих 200 пружа услуге интензивне подршке - породично оријентисане ране интервенције (ПОРИ) и око 4000 деце добија неке од облика подршке.

Стоматолошка здравствена заштита особа са инвалидитетом спада у приоритетне активности Министарства здравља у наредном периоду, имајући у виду да су у току Разматра се могућност за оснивање Завода за стоматолошку здравствену заштиту на окружном нивоу који ће у свом саставу имати одговарајућу опрему и специјализован кадар, како би се на ефикасан начин одговорило захтевима особа са инвалидитетом и повећала доступност у овом виду здравствене заштите.

Успостављен је Институт за рани развој детета и инклузију као посебна установа чија је улога пружање здравствено-социјалних и едукативних услуга.

Здравствене установе су обезбедиле адекватан прилаз здравственим установама у обиму од 95%. Обезбеђено је и 595 паркинг места за ОСИ, у складу са могућностима здравствених установа. Ипак, више од трећине здравствених установа из Плана мреже здравствених установа на својим паркиралиштима немају обезбеђена паркинг места за ОСИ.

Здравствени објекти су углавном приступачни споља, али постоје проблеми када је реч о приступачности унутар самих установа, будући да је она ограничена. Приступ стоматолошкој здравственој заштити је отежан и постоје листе чекања (на преглед се чека и до шест месеци). Овај проблем је посебно изражен када су у питању особе са интелектуалним тешкоћама. Поред тога, интервенције се често раде под пуном анестезијом. Бањско лечење је доступно у постојећим капацитетима, али Министарство здравља ограничено улаже у бањска лечилишта јер су она слободна на тржишту и немају потпуно регулисан статус који би био основ за већа улагања од стране Министарства.

Имајући у виду наведене податке, може се закључити да су надлежни органи предузели низ мера на спровођењу препорука из параграфа 52 Закључних опсервација Комитета за права особа са инвалидитетом Републици Србији, али јенеопходно наставити, па чак и интензивирати рад на спровођењу ових препорука, посебно у области боље доступности заштите сексуалног и репродуктивног здравља и веће опремљеност и приступачност здравствених установа.

Учешће у културном и спортском животу, рекреацији и слободним активностима

(члан 30)

Комитет је препоручио Србији да предузме одговарајуће мере како би што пре ратификовала и спровела Споразум из Маракеша о олакшавању приступа објављеним делима за особе које су следе, слабовиде или са другим тешкоћама у читању (преорука из параграфа 62 Закључних опсервација).

Србија је усвајањем и ратификацијом Маракешког споразума почетком 2020. године ефективно испунила препоруку из параграфа 62 Закључних опсервација Комитета за права особа са инвалидитетом, јер је тим чином обезбеђен олакшан приступ објављеним делима за следе, слабовиде и особе са тешкоћама у читању.